

"Research article"

doi: 10.30495/jinev. 2023.1979838.2835

Investigating the Relationship between Family Atmosphere and Psychological Capital with Academic Achievement Through the Mediation of the Role of Mindfulness in First Secondary School Students¹

Alireza Merati^{2*}, Nazanin Karimzadeh², Maryam Darvishi², Parastoo Ershadi⁴

(Received: 2023.02.23 - Accepted: 2023.08.14)

1- This article is derived from a personal research

2- Assistant Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Payam Noor University, Tehran-Iran

*-. Alirezamerati@pnu.ac.ir

3- Master of Clinical Psychology, Azad University, Tehran-Iran

Abstract

Nowadays, education as one of the most important elements of life has double importance and all scientific elements have made many efforts in order to improve and make it more effective. In this regard, the present study was conducted with the aim of investigating the relationship between family atmosphere and psychological capital with academic enthusiasm through the mediation of the role of mindfulness. The statistical population of the research was all the students of the first secondary school in Kermanshah city in the academic year of 2019-2019. For this purpose, a number of 707 students were selected by cluster sampling method and the questionnaires of family atmosphere Hilbern, psychological capital Lutaz et al. completed the electronic form. After collecting the data, structural equation modeling was used to test the proposed model and hypotheses. The results showed that the presented model has a good fit and that family atmosphere and psychological capital have a significant and positive relationship with academic enthusiasm. Also, family atmosphere and psychological capital have an effect on academic enthusiasm through mindfulness. The findings show that considering the variables of family environment, psychological capital and mindfulness, we can expect an increase in academic enthusiasm in students. Considering that mindfulness can be the final product of family atmosphere and psychological capital, parents' awareness of this importance strengthens the direction of these variables to the importance of education and academic enthusiasm.

Keywords: educational enthusiasm, psychological capital, family atmosphere, students, mindfulness

بررسی رابطه جو خانواده و سرمایه روان شناختی با اشتیاق تحصیلی با میانجی‌گیری

نقش ذهن آگاهی دانش‌آموزان متوسطه اول^۱

علیرضا مرآت^{۲*} - نازنین کریم‌زاده^۳ - مریم درویشی^۴ - پرستو ارشادی^۵

(دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۳ - پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۱۴)

چکیده

امروزه آموزش به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان زندگی از اهمیتی مضاعف برخوردار است و همه ارکان علمی در راستای بهبود و اثربخشی آن تلاش‌های بسیاری را صورت داده‌اند. در همین راستا پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بررسی رابطه جو خانواده و سرمایه روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی با میانجی‌گری نقش ذهن آگاهی انجام شد. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بود. به این منظور تعداد ۷۰۷ نفر از دانش‌آموزان با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و پرسش‌نامه‌های جو خانواده هیل‌برن، سرمایه روان‌شناختی لوتاز و همکاران، ذهن آگاهی براون و ریان) و اشتیاق تحصیلی فدریکز و همکاران، را به صورت الکترونیکی تکمیل کردند. پس از گردآوری داده‌ها، مدل‌یابی معادلات ساختاری برای آزمون مدل پیشنهادی و فرضیه‌ها مورد استفاده قرار گرفت. نتایج نشان داد که مدل ارائه شده از برازش مطلوبی برخوردار است و جو خانواده و سرمایه روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی رابطه معنی‌دار (۰/۰۰۱) و مثبت دارد. همچنین جو خانواده و سرمایه روان‌شناختی از طریق ذهن آگاهی بر اشتیاق تحصیلی اثرگذار است. یافته‌ها نشان می‌دهد با توجه داشتن به متغیرهای جو خانواده، سرمایه روان‌شناختی و ذهن آگاهی، می‌توان افزایش اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان را انتظار داشت. با توجه به اینکه ذهن آگاهی می‌تواند محصول نهایی جو خانواده و سرمایه روان‌شناختی باشد، آگاهی والدین از این مهم، سمت و سوی این متغیرها به اهمیت تحصیل و اشتیاق تحصیلی را تقویت می‌کند

واژگان کلیدی: اشتیاق تحصیلی، سرمایه روان‌شناختی، جو خانواده، دانش‌آموزان، ذهن آگاهی

۱- این مقاله از یک پژوهش شخصی استخراج شده است

۲- استادیار گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران- ایران

*- نویسنده مسئول Alirezamerati@pnu.ac.com

۳- استادیار گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران- ایران

۴- استادیار گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران- ایران

۵- کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد، تهران- ایران

مقدمه

از نظر آماری یک پنجم جمعیت جهان را دانش‌آموزان تشکیل می‌دهند که این میزان در ایران حدود ۱۵ میلیون نفر می‌باشد (ترابی و همکاران، ۱۴۰۰). یکی از عوامل کلیدی مؤثر بر موفقیت دانش‌آموزان، مفهوم اشتیاق است (لارسون و والگر^۱، ۲۰۱۳؛ خروشی، نیلی و عبدی، ۱۳۸۳). اشتیاق تحصیلی به طور خاص مشارکت سازنده، مشتاقانه، از روی میل و آگاهی و مبتنی بر شناخت دانش‌آموزان در فعالیت‌های یادگیری است که مستقیماً به پیامدهای مثبت تحصیلی منجر می‌شود و شامل ابعاد رفتاری، شناختی و عاطفی است (جانسون و استیج^۲، ۲۰۱۸؛ سیف، طالبی و درویشی، ۱۳۹۹). افراد برون‌گرا با توجه به ویژگی‌های مشارکت‌کنندگی بالا، محرک طلب بودن، فعالیت‌زادشان، تشویق و تقویت‌کننده‌های بیشتری از معلمان، والدین و اطرافیان دریافت می‌کنند و از آنجا که تقویت‌کننده‌ها را بزرگ‌نمایی می‌کنند، اشتیاق بیشتری در آنها برای یادگیری تحصیلی شکل می‌گیرد و مشارکت بیشتری را در فعالیت‌های یادگیری نشان می‌دهد (قدمی، زارع و رحیمی، ۱۳۹۸). آنچه که در فرآیند یادگیری از اهمیت اساسی برخوردار است، فراهم آوردن شرایط یادگیری و موقعیت یادگیری به گونه‌ای است که بهترین دستاوردها حاصل شود (مومنی و همکاران، ۱۳۹۶). روانشناسی مثبت‌نگر با توجه به استعدادها و توانمندی‌های انسان، هدف خود را شناسایی سازه‌ها و شیوه‌هایی می‌داند که بهزیستی و شادکامی انسان را به دنبال دارد (گلستانه و همکاران، ۱۳۹۶).

یکی از روش‌های بهبود مؤلفه‌های تحصیلی، آموزش سرمایه‌های روان‌شناختی است (سلیمانی و میرزایی، ۱۳۹۷). حالت مثبتی از آمادگی و ظرفیت بالقوه که برای تحول فردی لازم است، سرمایه‌های روانشناختی است که شامل چهار مؤلفه خودکارآمدی، امید، تاب‌آوری و خوش‌بینی است (سهرابی، حافظی و مرادی، ۱۴۰۰). خانواده اصلی‌ترین نهاد اجتماعی و بنیادی‌ترین عنصر جامعه و بستر ایجاد و رشد بسیاری از ارزش‌هاست (بخشی، صادقی و امامی جمعه، ۱۳۹۸). جو عاطفی خانواده، روابط، تبادلات روانی و عاطفی است که بین اعضای آن وجود دارد (اسرافیلی و بشرپور، ۱۳۹۸). یک فرد زمانی از سازگاری بهره می‌گیرد که توانایی برقرار کردن رابطه سالم میان خود و محیط اجتماعی‌اش را داشته باشد. محیط اجتماعی شامل خانواده، مدرسه، دانشگاه و محل کار و امثال آن می‌باشد (عینی و کریمی، ۱۳۹۸). اسکینر معتقد است که متغیرهای محیطی مانند جو عاطفی خانواده، حمایت همسالان، معلمان و جامعه؛ به واسطه فضایی برای خود ارزیابی، کنش‌های انگیزشی را در یادگیرندگان شکل می‌دهد (بیان‌فر، پرتونزاد و موسوی طباطبایی، ۱۴۰۰). چگونگی عملکرد خانواده، سلامت روانی اجتماعی و اخلاقی اعضای خود را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هرآنچه که در درون خانواده جریان دارد، عاملی مهم در ایجاد و تداوم سلامت فرد است (ترابی

1- Larson & Valger

2- Johanson & stage

و همکاران، ۱۴۰۰). رضایت، خشنودی، مطلوبیت، کیفیت و عملکرد مناسب خانواده در رشد و شکوفایی و پیشرفت اعضای آن و حتی شکوفایی جامعه بسیار تأثیرگذار است (اولیور و میلر، ۱۹۹۴ به نقل از چاوشی، یزدی و حسینیان، ۱۳۹۸). جو و فضای عاطفی خانواده یکی از حوزه‌هایی است که به کارگیری آن بر عملکرد تحصیلی، رشد هیجانی و عاطفی دانش‌آموزان اهمیت بالایی دارد و بسیار تأثیرگذار است (کاظمیان‌مقدم و مهربابی‌زاده، ۱۳۸۶). جو عاطفی به مثابه متغیر محیطی کنش‌های انگیزشی را در یادگیرندگان ایجاد می‌کند (مومنی، عباسی و بیگیان، ۱۳۹۶). آنچه که بر آینده فرزندان تأثیرگذار است روش‌های تربیتی و تعامل‌های متفاوت است، چرا که فرزندان به واسطه زمان زیادی که در خانه سپری می‌کنند، از جو ارتباطی میان اعضای خانواده تأثیر می‌پذیرند (سلیگمن^۱، ۲۰۱۲).

روابط عاطفی والدین با فرزندان نقش بسیار مهمی در فرآیند رشد و سازگاری دانش‌آموزان دارد (قدمی، زارع و رحیمی، ۱۳۹۸). جو عاطفی مثبت و تعاملات سازنده افراد خانواده با یکدیگر می‌تواند زمینه‌های شوق و اشتیاق به یادگیری و دانستن و افزایش عملکرد تحصیلی را در پی داشته باشد (آمالیه و لطیفه^۲، ۲۰۱۹؛ پارک و لی^۳، ۲۰۲۰). اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان و هیجانات مثبت تحصیلی در آنان با محبت کردن، نوازش کردن تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن و احساس امنیت در محیط خانواده ارتباط مستقیم دارد (بیان‌فر و ملکی، ۱۳۹۸؛ بیان‌فر، پرتونژاد و موسوی طباطبایی، ۱۴۰۰). جو عاطفی خانواده و وابستگی ایمن به والدین تعیین‌کننده اشتیاق تحصیلی و گرایش به برقراری روابط صمیمانه با معلمان و همکلاسی‌ها و لذت بردن از حضور در کلاس‌های درس و انجام تکالیف درسی است (سانتروک^۴، ۲۰۰۴ به نقل از سیف و همکاران، ۱۳۹۸). جو عاطفی خانواده طیف وسیعی از متغیرها و احساسات را در بر می‌گیرد (برزگری‌روی و همکاران، ۱۴۰۱)، از جمله می‌توان به زیرمؤلفه‌های صمیمیت، نوازش، تأیید، تجربه، هدیه، تدوین، اعتماد و امنیت اشاره کرد. هر کدام از این مؤلفه‌ها در رفتارها و کنش‌های متقابل افراد خانواده مشهود و در شکل‌گیری شخصیت اجتماعی و عاطفی آنان مؤثر است. سرزندگی تحصیلی، یکی از توانمندی‌هایی است که در سازگاری تحصیلی نقش دارد (دهقانی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶). سرزندگی تحصیلی را توانایی موفقیت‌آمیز در برخورد با چالش‌های تحصیلی تعریف کرده‌اند (مارتین^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). متغیر مرتبط با سرزندگی تحصیلی، ذهن‌آگاهی است. ذهن‌آگاهی توجه کردن به زمان حال به شیوه خاص و هدف‌مند و بدون قضاوت است (ملانی و همکاران، ۱۳۹۹). ذهن‌آگاهی علاوه بر ایجاد آرامش در افزایش قابلیت‌ها و مواجهه با استرس تأثیر دارد (ملانی و همکاران، ۱۳۹۹). ذهن‌آگاهی روشی برای تربیت ذهن است که عمیق‌ترین الگوی ذهن را به نمایش می‌گذارد

1- Seligman
2- Amalia & Latifah
3- Park & Lee
4- Santrok
5- Martin

(امینی و سامانی، ۱۴۰۰). افراد با بهره‌گیری از ذهن‌آگاهی می‌آموزند تا در دام الگوهای نشخوار فکری خود نیفتند (سگال^۱ و همکاران، ۲۰۰۲). افراد ذهن‌آگاه، واقعیت درونی و بیرونی را آزادانه و بدون تحریف درک می‌کنند و توانایی زیادی در رویارویی با دامنه گسترده‌ای از تفکرات و هیجانات و تجربه‌ها اعم از خوشایند و ناخوشایند دارند (سهرابی، حافظی و مرادی، ۱۴۰۰).

شواهد موجود نشان می‌دهد که ارتباط قوی بین اشتیاق‌شناختی و پیشرفت تحصیلی وجود دارد (میلر و گرین^۲، ۱۹۹۹) در مطالعه آرچامبانت و همکاران^۳ (۲۰۰۹) اشتیاق کلی به مدرسه به طور منفی افت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند و مولفه رفتاری، نقش معناداری در معادله پیش‌بینی دارد. (لوپز^۴، ۲۰۰۱) در بررسی روابط بین ساختار خانواده، جدایی روان‌شناختی و سازگاری تحصیلی، دریافت که بین تضاد در دلبستگی کودک-والد و سازگاری تحصیلی آن‌ها رابطه وجود دارد. هریس^۵ (۲۰۰۹) به این نتیجه دست یافت که یکی از عوامل اساسی در تربیت فرزندان ایجاد سلامت روانی آن‌ها است. نتایج نشان داد اگر زمینه سلامت روانی در خانواده ایجاد شود والدین فرزندان با شخصیت، متعادل، سازگار، با عاطفه، اجتماعی، با اعتماد به نفس، مسئولیت‌پذیر و منطقی خواهند داشت. یافته‌ها نشان داده که متغیرهای فرآیند خانواده، با موفقیت در مدرسه، از اوایل کودکی مرتبط است (هیل و کرافت^۶، ۲۰۰۳). نایمیک و همکاران^۷ (۲۰۱۴)، رابطه بین حمایت از نیاز والدین و هیجان‌پذیری تجربه شده به وسیله نوجوانان را مورد تحلیل قرار دادند و خودتنظیمی مستقلانه را به عنوان یه متغیر میانجی برای اشتیاق تحصیلی معرفی کردند. در پژوهشی دیگر رستگار و همکاران (۱۳۹۰) در زمینه رابطه باورهای هوشی، اهداف پیشرفت و درگیری شناختی در دانش‌آموزان دبیرستانی گزارش کردند که نوع درگیری اشتیاق‌شناختی دانش‌آموزان در رویارویی با تکالیف، تحت تأثیر باورهای هوشی و تکالیف پیشرفت قرار دارد. تحقیقات فوق نشان می‌دهد که جو عاطفی خانواده، نحوه روابط و تعامل اعضا در درون خانواده به‌طور کلی، عملکرد خانواده بر عملکرد اعضای آن از حیطه‌های مختلف شناختی و هیجانی کودکان تأثیرگذار است. سرمایه روان‌شناختی نیز که خود متشکل از مؤلفه‌هایی همچون خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی است طیف وسیعی از احساسات را در بر می‌گیرد که در روابط خانوادگی، ذهن‌آگاهی، اشتیاق و همچون رشد شخصی تأثیرگذار است. نتایج پژوهش‌های مختلف نشان از کارایی و تأثیر آموزش سرمایه‌های شناختی بر بهبود مولفه‌های مختلف تحصیلی و روان‌شناختی دارد (سلیمانی و میرزایی، ۱۳۹۷). پژوهش داوون^۸ (۲۰۱۶)

1- Segal
2- Miller & Green
3- Archambault
4- Lopez
5- Harris
6- Hill & Craft
7- Nimick
8- Dawn

نشان داد ذهن آگاهی می‌تواند به افراد در شناخت نقاط ضعف و قوت شخص کمک کننده باشد و باعث افزایش سلامت روان شود. پژوهش‌های میرزایی و شعیری (۱۳۹۷)، عماد، آتش‌پور و ذاکر فرد (۱۳۹۶)، رابطه ذهن آگاهی با سرزندگی را تأیید می‌کند. سعدی‌پور (۱۳۹۶) نتیجه گرفت ذهن آگاهی بر اشتیاق تحصیلی تأثیر مثبت و معناداری دارد. ذهن آگاهی به محرک‌های زیربنایی شناخت‌ها و هیجان‌ها می‌پردازد (اوردان و براچمن^۱، ۲۰۱۸)، مضمون‌های نهفته زندگی را در معرض آگاهی قرار می‌دهد و نشان می‌دهد که هیجان ترکیبی از افکار و احساس‌های بدنی و نشانه‌هایی از ناکارآمدی نحوه ارتباط ما با خودمان و دیگران هستند. پژوهش‌های فاطمه‌ملانی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی نقش میانجی ذهن آگاهی و اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی انجام شد، که نشان داد رابطه مستقیم و معناداری بین ذهن آگاهی و سرزندگی تحصیلی است (آریزی و فولادچنگ، ۱۴۰۱). مطالعه سگال (۲۰۰۷) نشان می‌دهد که به‌کارگیری فنون ذهن آگاهی در امور تحصیلی موجب افزایش اشتیاق و درگیری تحصیلی و نیز موجب آرامش و کنترل درونی در فرد می‌گردد.

با بررسی پژوهش‌های مرتبط انجام شده علیرغم توجه ویژه به مقوله تحصیل و به‌طور مشخص اشتیاق تحصیلی در سال‌های اخیر و اهمیت بالای آن در زمینه‌های مختلف تربیتی و آموزشی در دنیا، در نظام آموزشی و تربیتی کشورمان این موضوع آن‌چنان‌که باید مورد توجه قرار نگرفته و یک خلأ جدی از لحاظ پژوهشی و کاربردی در این خصوص احساس می‌شود. همچنین تحصیل و علاقه به آن در دنیای صنعتی امروز، یکی از چالش‌های پیش روی خانواده‌ها و دست‌اندرکاران فرایند آموزش می‌باشد و این ضرورت را ایجاد می‌کند تا ضمن تقویت و گسترش روش‌های نوین آموزشی به شناخت متغیرهای موثر در شکل‌گیری این اشتیاق پرداخته شود. بازنگری پژوهشگران پژوهش حاضر در پایگاه‌های اطلاعاتی موجود در کشور نشان داد که تا به حال پژوهشی در مورد اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان و ارتباط آن با جو خانواده و سرمایه روان‌شناختی و ذهن آگاهی انجام نگرفته است. به همین دلیل در پژوهش حاضر الگویی از اثر جو خانواده و سرمایه روان‌شناختی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان با میانجی‌گری نقش ذهن آگاهی تدوین و اجرا گردید.

روش

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این تحقیق را کلیه دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۴۰۰ به تعداد ۱۳۶۰۰ نفر تشکیل داد. حجم نمونه مورد نیاز در بخش مدل‌یابی در پژوهش حاضر با توجه به تعداد نشانگرهای مدل ۷۰۷ نفر برآورد شد. درباره حجم نمونه در پژوهش‌های مربوط به روش تحقیق مدل‌یابی معادلات ساختاری نظرات گوناگون وجود

دارد، ولی همه بر این موضوع توافق دارند که مدل معادلات ساختاری، شبیه تحلیل عامل از فنون آماری با نمونه بزرگ قابل اجرا است تاباچنیگ و فیدل^۱ با توجه به قاعده استیونس^۲ مبنی بر وجود حداقل ۱۵ شرکت کننده به ازای هر نشانگر (جهت نما) و با توجه به این که در این پژوهش تعداد ۴۰ نشانگر (جهت نما) وجود دارد لذا حجم نمونه مورد نیاز در بخش مدلیابی در پژوهش حاضر به دلیل پیش بینی ریزش احتمالی شرکت کنندگان ۷۰۷ نفر برآورد شد (لازم به ذکر است که این مقاله مستخرج از یک طرح پژوهشی جامع می باشد و گزارش حاضر قسمتی از یافته های آن است و تناسب بین نشانگرها و حجم نمونه متاثر از این مسأله می باشد)، همین تعداد به عنوان نمونه مورد نظر به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شده و به پرسش نامه ها پاسخ دادند. سپس برازش مدل مذکور از طریق معادلات ساختاری و با نرم افزار *Amos22* بررسی شد. همچنین برای محاسبه میزان آلفای کرونباخ تعداد ۳۰ نفر از حجم نمونه اصلی پژوهش مورد ارزیابی مستقل قرار گرفته و روایی و پایایی ابزارها بر این مبنا محاسبه گردید.

پرسش نامه اشتیاق تحصیلی^۳: مقیاس اشتیاق تحصیلی توسط فردریکز، بلومن فیلد و پاریس^۴ (۲۰۰۴)، ساخته شده که دارای ۱۵ گویه است. که این گویه ها سه خرده مقیاس رفتاری، عاطفی و شناختی را در میان دانشجویان اندازه گیری می کنند. سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، مربوط به خرده مقیاس اشتیاق رفتاری و سوالات ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰ مربوط به اشتیاق عاطفی و سوالات ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۳، نیز مربوط به خرده مقیاس اشتیاق شناختی می باشند. پاسخ هر کدام از گویه ها دارای نمرات یک تا پنج می باشد که از (خیلی کم = ۱ تا خیلی زیاد = ۵) را شامل می شود. قابل ذکر است نمره کل مقیاس اشتیاق تحصیلی مورد نظر بوده است. فردریکز و همکاران ضریب پایایی این مقیاس را ۰/۸۶ گزارش کرده اند (فردریکز، بلومن فیلد و پاریس، ۲۰۰۴). پایایی پرسش نامه در پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۴)، به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد. صفری و همکاران (۱۳۹۵)، پایایی این ابزار را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ گزارش کرده اند. در پژوهش حاضر میزان پایایی به روش آلفای کرونباخ برای کل پرسش نامه ۰/۸۱ به دست آمده است.

پرسش نامه ذهن آگاهی: این پرسش نامه توسط براون و ریان^۵ (۲۰۰۳) برای سنجش سطح هوشیاری و توجه نسبت به رویدادها و تجارب جاری زندگی تدوین و طراحی شده است. این مقیاس شامل ۱۵ ماده (برای مثال، من کارها را بدون توجه کاملا انجام می دهم) می باشد. پرسش ها در طیف لیکرت شش گزینه ای از ۱ به ازای هرگز تا ۶ به ازای همیشه مورد بررسی قرار می گیرند. نمره کلی این مقیاس برای

1- Tabachenic & Fidel

2- Stevens

3- Academic Engagement

4- Fredericks, Blumenfeld, Paris

5- Berown & Reean

سنجش ذهن‌آگاهی در دامنه ۱۵ تا ۹۰ قرار دارد. نمرات بالاتر نشانه ذهن‌آگاهی بیشتر است. همسانی درونی سوال‌های آزمون بر اساس ضریب آلفای کرونباخ از ۰/۸۰ تا ۰/۸۷ گزارش شده است (براون و ربان، ۲۰۰۳). روایی مقیاس با توجه به همبستگی منفی آن با ابزارهای سنجش افسردگی و اضطراب و همبستگی مثبت با ابزارهای سنجش عاطفه مثبت و عزت نفس کافی گزارش شده است. ضریب پایایی بازآزمایی این مقیاس نیز در فاصله زمانی یک‌ماهه، ثابت گزارش شده است. کاتر و نل^۱ (۲۰۱۶) پایایی این مقیاس را به روش همسانی درونی و روایی آن را از طریق تحلیل عاملی تأییدی و ملاکی تأیید کرده‌اند. زغیبی‌قناد و همکاران (۱۳۹۶) روایی این ابزار را با استفاده از تحلیل عامل تأییدی مطلوب و پایایی این مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ گزارش کرده‌اند. همچنین در پژوهش حاضر میزان پایایی به روش آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۷۹ به دست آمده است.

پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی: در سال (۲۰۰۷) توسط لوتانز و همکاران^۲ طراحی و ساخته شد. این پرسش‌نامه ۲۴ گویه و ۴ خرده مقیاس خودکارآمدی (گویه‌های ۱ تا ۶) امیدواری، (گویه‌های ۷ تا ۱۲) تاب‌آوری (گویه‌های ۱۳ تا ۱۸) و خوش‌بینی (گویه‌های ۱۹ تا ۲۴) دارد. در این پرسش‌نامه، هر گویه در یک طیف لیکرت شش درجه‌ای از ۱ تا ۶ (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم (نمره‌گذاری می‌شود) البته گویه ۱۳، ۲۰ و ۲۳ باید به صورت معکوس نمره‌گذاری شود. این پرسش‌نامه در ایران سال (۱۳۹۱) توسط بهادری، خسروشاهی و همکاران با استفاده از آلفای کرونباخ با پایایی ۰/۸۵ تأیید شده است. در این پژوهش با استفاده از روش آلفای کرونباخ، پایایی کل پرسش‌نامه برابر با ۰/۸۷ و خرده مقیاس‌های خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی به ترتیب برابر با ۰/۷۵، ۰/۶۵، ۰/۷۹ و ۰/۷۱ که حکایت از پایایی نسبتاً خوب این پرسش‌نامه دارد.

پرسش‌نامه جوخانواده: پرسش‌نامه جوخانواده توسط هیل‌برن^۳ (۱۹۶۴)، برای ارزیابی جوخانواده (رابطه پدر - فرزندی و رابطه مادر - فرزندی یعنی محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد، احساس امنیت) طراحی و تدوین شده است. این پرسش‌نامه دارای ۱۶ سوال و ۸ بعد می‌باشد و بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت با سوالاتی مانند: (من در روابط خود با پدرم احساس امنیت می‌کردم) به سنجش جو عاطفی خانواده می‌پردازد. ناهیدی (۱۳۹۰)، روایی این مقیاس را ۰/۸۰ گزارش کرده است. جاودان (۱۳۹۳) و کوتی و همکاران (۱۳۸۶) برای تعیین روایی هم‌زمان این مقیاس از پرسش‌نامه ملاکی جو عاطفی خانواده استفاده کرده‌اند که ضریب روایی پرسش‌نامه ۰/۶۷ به دست آمده است. در پژوهش کوتی و همکاران (۱۳۸۶) همسانی درونی مقیاس جو عاطفی خانواده بر اساس ضریب

1- Kotze & Nel
2- Luthans
3- Hilbern

آلفای کرونباخ، تنصیف و گاتمن به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۷۷ و ۰/۷۷ به دست آمده است. در پژوهش حاضر پایایی این پرسش‌نامه به روش آلفای کرونباخ محاسبه و ضریب آلفا برابر با ۰/۷۷ محاسبه گردید.

یافته‌ها

جدول ۱. توصیف متغیرهای پژوهش بر اساس شاخص‌های توصیفی

Table 1
Description of research variables based on descriptive indicators

انحراف استاندارد standard deviation	میانگین mean	متغیر Variable
2.73	13.13	رفتاری behavioral
3.77	44.15	عاطفی Emotional
2.15	14.70	شناختی cognitive
7.78	43.28	نمره کل اشتیاق تحصیلی The total score of academic enthusiasm
2.15	3.83	محبت affection
2.50	4.66	نوازش caress
2.25	4.68	تاکید emphasis
2.53	5.28	تجربه‌های مشترک Shared experiences
2.57	4.87	هدیه Gift
2.40	4.39	تشویق Encouragement
2.91	3.83	اعتماد the trust
2.19	3.63	امنیت security
16.07	35.24	نمره کل جو خانواده Total family atmosphere score
4.37	24.87	حافظه Memory
4.49	21.69	توجه انتخابی selective attention
4.17	18.6	تصمیم‌گیری Decision making
2.90	11.64	برنامه‌ریزی planning
2.89	10.43	توجه پایدار Sustained attention
3.42	9.70	انعطاف‌پذیری flexibility
2.77	11.20	شناخت اجتماعی Social cognition
8.18	108.51	نمره کل سرمایه روان‌شناختی Total score of psychological capital
12.22	60.92	ذهن آگاهی Mindfulness

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین نمرات کل متغیرهای پژوهش

Table 2

Correlation matrix between the total scores of research variables

4	3	2	1	متغیر Variable
			1	۱. نمره کل جو خانواده Total score of family atmosphere
		1	18.0**	۲. نمره کل سرمایه روان‌شناختی Total score of Psychological capital
	1	26.0**	15.0**	۳. نمره کل ذهن آگاهی The total score of mindfulness
1	21.0**	17.0**	35.0**	۴. نمره کل اشتیاق تحصیلی The total score of academic enthusiasm

** در سطح ۰/۰۱ معنادار است و * در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

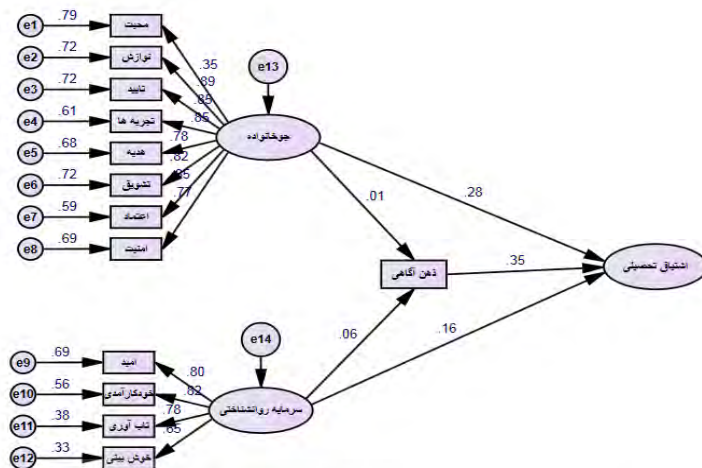
جدول ۳. آزمون کلموگروف-اسمیرنوف جهت نرمال بودن جامعه بر اساس فرضیه‌های پژوهش

Table 3

Kolmogorov-Smirnov test for the normality of the population based on research hypotheses

معنی‌داری sig	مقدار آزمون Test amount	فراوانی Abundance	ابعاد کلان Macro dimensions
0.523	0.053	707	جو خانواده family atmosphere
0.071	0.062	707	سرمایه روان‌شناختی Psychological capital
0.067	0.048	707	ذهن آگاهی mindfulness
0.049	0.066	707	اشتیاق تحصیلی academic enthusiasm

با توجه به بزرگ‌تر بودن سطح معنی‌داری Sig از مقدار پنج درصد، لذا فرض صفر مبتنی بر نرمال بودن توزیع متغیرها رد نشد.

شکل ۲. مدل پژوهش در حالت استاندارد

Figure 2

Research model in standard mode

جدول ۴. شاخص های نیکویی برازش برای مدل اصلاح شده

Table 4

Goodness of fit indices for the modified model

تفسیر interpretation	ملاک Criterion	میزان Level	شاخص های برازش Fit indices	
برازش خوب good fit	بین 1 تا 5 Among	3.69	نسبت کای اسکور به درجه آزادی (χ^2/df) Chi-Square/Degrees of freedom	
برازش خوب good fit	بیشتر از 0.90 More than	0.89	شاخص نیکویی برازش (GFI) Goodness of fit	مطلق absolute
برازش خوب good fit	بیشتر از 0.85 More than	0.86	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI) Adjusted goodness of fit index	
برازش خوب good fit	بیشتر از 0.90 More than	0.92	شاخص برازش افزایشی (IFI) Incremental Fit Index	
برازش خوب good fit	بیشتر از 0.90 More than	0.91	شاخص برازش تطبیقی (CFI) Comparative Fit Index	تطبیقی Comparative
برازش خوب good fit	بیشتر از 0.90 More than	0.92	شاخص توکلر- لویس (TLI) Tukler-Lewis	
قابل قبول good fit	بیشتر از 0.90 More than	0.90	شاخص برازش هنجار شده (NFI) Normed Fit Index	
برازش خوب good fit	کمتر از 0.08 Less than	0.062	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) Root Mean Square Error of Approximation	
برازش خوب good fit	بالاتر از 0.9 Above	0.757	شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI) Parsimony Normed Fit Index	مقتصد thrifty
مقدار بین 1 تا 5 amount between	$\overline{df}$	3.693	کای اسکور بهنجار شده به درجه آزادی Degrees of freedom	

طبق نتایج جدول ۴، شاخص‌های نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش اصلاح‌شده (AGFI)، شاخص برازش افزایشی (IFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص توکلر- لویس (TLI) و شاخص برازش تطبیقی (NFI) بیشتر از ۰/۹۰ است که نشان از برازش مناسب مدل توسط داده‌ها دارد. این در حالی است که برای مدل اولیه همه‌ی این شاخص‌ها کمتر از ۰/۹۰ به دست آمد که نشان از برازش مناسب مدل ندارد. اما مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۶۲ می‌باشد لذا این مقدار کمتر از ۰/۰۸ است که نشان‌دهنده این است که میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است و مدل مطلوب می‌باشد. همچنین مقدار مجذور خی به درجه آزادی (۳/۶۹=۱۸۹۸,۴۷/۵۱۴) بین کوچک‌تر از ۴ می‌باشد که نشان می‌دهند مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش، مدل مناسبی است. با توجه به مطالب بالا و شاخص‌های کمی برازش می‌توان نتیجه گرفت که مدل نظری اصلاح‌شده، مدلی مطلوب است. بنابراین می‌توان به روابط درون مدل و مقادیر ضریب رگرسیونی بین متغیرهای پنهان پرداخت. برای آزمون فرضیه از شاخص جزئی (p-value) استفاده شده است و شرط معنادار بودن یک رابطه این است که مقدار این شاخص برای رابطه موردنظر کم‌تر از ۰/۰۵ باشد. فرضیه‌های بخش مدلیابی به تفکیک در ادامه آمده است.

جدول ۵. اثرهای مستقیم، غیرمستقیم بین متغیرهای پژوهش

Table 5

Direct and indirect effects between research variables

نتیجه Result	Sig	C.R	ضرایب (β)	مسیرهای مطرح‌شده Suggested routes	فرضیه hypothesis
تأیید confirmation	0.001	35.5	0.01	ذهن‌آگاهی ← جو خانواده family atmosphere - mindfulness	اثرات مستقیم direct effects
تأیید confirmation	0.001	61.6	0.28	اشتیاق تحصیلی ← جو خانواده family atmosphere - academic enthusiasm	
تأیید confirmation	0.001	79.3	0.06	ذهن‌آگاهی ← سرمایه روانشناختی Psychological capital - Mindfulness	
تأیید confirmation	0.001	68.3	0.16	اشتیاق تحصیلی ← سرمایه روانشناختی academic enthusiasm - Psychological capital	
تأیید confirmation	0.001	42.5	0.35	اشتیاق تحصیلی ← ذهن‌آگاهی Mindfulness - academic enthusiasm	اثرات غیرمستقیم Indirect effects
تأیید confirmation	0.016	-	0.37	اشتیاق تحصیلی ← ذهن‌آگاهی ← جو خانواده Mindfulness - family atmosphere - academic enthusiasm	
تأیید confirmation	0.016	-	0.41	اشتیاق ← ذهن‌آگاهی ← سرمایه روانشناختی Psychological - Mindfulness - academic enthusiasm capital	

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش بررسی رابطه جوخانواده و سرمایه روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی با میانجی‌گری نقش ذهن‌آگاهی بود. در این پژوهش مدل‌یابی معادلات ساختاری برای آزمون مدل پیشنهادی و فرضیه‌ها مورد استفاده قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان داد که مدل ارائه شده از برآزش مطلوبی (بیش از ۰/۹۰) برخوردار است و جوخانواده و سرمایه روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. همچنین جوخانواده و سرمایه روان‌شناختی از طریق ذهن‌آگاهی بر اشتیاق تحصیلی اثر گذار است. یافته‌ها نشان می‌دهد با توجه به داشتن متغیرهای جوخانواده، سرمایه روان‌شناختی و ذهن‌آگاهی می‌توان افزایش اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان را انتظار داشت. شایان ذکر است که یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های نایمیک و همکاران (۲۰۱۴)، ملانی و همکاران (۱۳۹۹)، سگال (۲۰۰۷) و سعدی‌پور (۱۳۹۶)، همسو می‌باشد و یافته‌های این پژوهش را تأیید می‌کند. ذهن‌آگاهی موجب می‌شود افراد به رویدادها با تفکر و تأمل پاسخ دهند (پورطالب و واحدی، ۱۴۰۰). افراد ذهن‌آگاه در نتیجه پذیرش بالا به استرس کمتری دچار می‌شوند در نتیجه دانش‌آموزان ذهن‌آگاه نیز با کنترل ذهن می‌توانند تفکرات خودآیند منفی کمتری داشته و تفکرات مثبت را در زمینه تحصیل تجربه کنند (کابات زین، ۲۰۰۳). به‌کارگیری فنون ذهن‌آگاهی در امور تحصیلی موجب افزایش اشتیاق و درگیری تحصیلی و نیز موجب آرامش و کنترل درونی در فرد می‌گردد (کابات زین، ۲۰۰۳). از یافته‌های ذکر شده می‌توان چنین بیان کرد که دانش‌آموزان ذهن‌آگاه به‌گونه‌ای منطقی موقعیت‌های استرس‌زا را برای خود ایمن تلقی می‌کنند. در تبیین ذهن‌آگاهی می‌توان گفت که فرد با تمرین‌های مبتنی بر ذهن‌آگاهی از کارکرد ذهن مطلع و از طریق آگاهی لحظه به لحظه از افکار و احساسات آنها را کنترل می‌کند، تحت شرایط محیطی قرار نمی‌گیرند، به مقابله با شرایط نامطلوب می‌پردازد و خود را ارزشمند تلقی می‌کند.

هریس (۲۰۰۹)، نشان داد که بین جو عاطفی خانواده با اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. یکی از مسایل مهم برای رشد خلاقیت و اشتیاق شناختی، رفتاری و عاطفی کودکان، ایجاد محیط مناسب برای تحریک و حفظ رابطه دوستانه والد فرزندی می‌باشد که این امر با ایجاد جو عاطفی، خانواده‌ای که سرشار از تصمیم‌گیری‌های نوآورانه و مقاومت در مقابل شرایط مبهم و فشارهای محیطی دیگر می‌باشند امکان‌پذیر است (امینی و همکاران، ۱۴۰۰). وجود فشار در درون خانواده‌ها و عدم وجود روابط صمیمانه میان والدین و احساس خود ارزشمندی، کارآمدی و کنترل عوامل منفی به شیوه‌ای سازنده را در فرزندان کاهش می‌دهد (پارک و لی، ۲۰۲۰). شکل‌گیری روند تولید ایده و نظر به خودی خود ارزشمند است و باید گسترش یابد و اینکه ایده‌های افراد خانواده تا پایان مرحله بحث و گفت و گو قضاوت نشود تا فرد اشتیاق بیان ایده را از دست ندهد (مومنی و همکاران، ۱۳۹۶). حمایت عاطفی

خانواده می‌تواند نقش مثبتی در جلوگیری از بروز ناکامی داشته باشد جو عاطفی خانوادگی مبتنی بر حمایت و همدلی که کودک در آن احساس کند هر زمان که توانایی حل مسائل درسی را نداشته باشد از سوی خانواده قضاوت نمی‌شود و این امر را به صفات شخصیتی او نسبت نمی‌دهد، زمینه را برای اشتیاق و پشتکار بیشتر فراهم می‌آورد. جو عاطفی خانواده بر اشتیاق تحصیلی و لذت از کلاس به طور مثبت و با خستگی و اضطراب به طور منفی و مستقیم معنادار است که با نتایج آمالیه و لطیفه (۲۰۱۹) و کاظمیان مقدم (۱۳۹۸) و همچنین با نتایج هریس (۲۰۰۹)، آریزی و فولادچنگ (۱۴۰۱) همسو می‌باشد.

از یافته‌های به دست آمده می‌توان چنین استنباط کرد، در صورتی که والدین نیازهای عاطفی فرزندان خود را در حد معقول رسیدگی کنند و با آگاهی از اصول تعلیم و تربیت و چگونگی رشد شخصیت و ویژگی‌های کودک در هر مرحله از رشد با آنها برخورد کنند شاهد هیجان‌ات مثبت تحصیلی خواهیم بود. در واقع اشتیاق تحصیلی با رضایت‌مندی از جو عاطفی همراه است (بابایی و همکاران، ۱۴۰۱). در پژوهش رستگار (۱۳۹۰) نیز که در زمینه رابطه باورهای هوشی، اهداف پیشرفت و درگیری شناختی در دانش‌آموزان دبیرستانی بود، گزارش شد که نوع درگیری اشتیاق شناختی دانش‌آموزان در رویارویی با تکالیف، تحت تأثیر باورهای هوشی و تکالیف پیشرفت قرار دارد. تمرین ذهن‌آگاهی می‌تواند راهبردی برای بهبود سرمایه‌های روانشناختی و توانمندسازی روانشناختی باشد (سهرابی و همکاران، ۱۴۰۰). تحقیقات فوق نشان می‌دهد که جو عاطفی خانواده، نحوه روابط و تعامل اعضاء در درون خانواده به طور کلی، عملکرد خانواده بر عملکرد اعضای آن از حیثه‌های مختلف شناختی و هیجانی کودکان تأثیرگذار است. نتایج پژوهش‌های مختلف نشان از کارایی و تأثیر آموزش سرمایه‌های شناختی بر بهبود مؤلفه‌های مختلف تحصیلی و روان‌شناختی دارد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت کلیه مؤلفه‌های روانشناختی با ذهن‌آگاهی رابطه مثبت معنی داری دارد.

همچنان که نتایج نشان داد، اثرات مستقیم جو خانواده و سرمایه روانشناختی بر اشتیاق تحصیلی قابل کتمان نیست و بدون شک این متغیرها تأثیر زیادی بر فرایندهای تحصیلی دانش‌آموزان دارند. اما زمانی که تأثیر این متغیرها با میانجی‌گری ذهن‌آگاهی مورد بررسی قرار می‌گیرد مفاهیم درونی و مبتنی بر خود فرد نمود پیدا می‌کنند. در بسیاری از موارد گزارش شده است که فرد برای فرار از جو آزاردهنده خانواده به موفقیت تحصیلی توسل کرده و در حقیقت راه گریز خود را در آن می‌بیند. پس می‌توان گفت که ذهن‌آگاهی به عنوان یک فیلتر بسیار موثر و سازنده در اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار بوده و قادر است فرایندهای منفی و غیر مفید را به بهترین شکل مدیریت کرده و برای موفقیت تحصیلی و شخصیتی به کار گیرد. این یافته با نتایج پژوهش (قدمی، زارع و رحیمی، ۱۳۹۸) همسو می‌باشد.

مجموع این یافته‌ها مؤید آن است که در دوران نوجوانی و جوانی به واسطه سن، تعیین مسیر و سردرگمی دانش‌آموزان، تحصیل و تمایلات آموزشی آنها می‌تواند متأثر از متغیرهای بسیاری باشد. اشتیاق تحصیلی

می‌تواند با تعاملات اجتماعی، روابط و ساختارهای خانوادگی، ذهن‌آگاهی فردی، جو و فضای مدرسه و حتی دلبستگی به آن تقویت شود. از جمله محدودیت‌های این پژوهش عدم توانایی تعمیم یافته‌ها به سایر مقاطع تحصیلی و نقاط جغرافیایی است. همچنین تنها ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود که جنبه خودگزارش‌دهی دارد و خالی از ایراد و سوگیری نیست. همچنین عدم همکاری برخی دست‌اندرکاران و دانش‌آموزان در فرایند انجام پژوهش. محدودیت دیگر اینکه این پژوهش به شکل همبستگی اجرا شده و روابط متغیرها الزاماً علت و معلولی نیست و به همین دلیل پیشنهاد می‌شود این پژوهش در مقاطع دیگر انجام گرفته و متغیرهای بیشتری در ارتباط با اشتیاق تحصیلی بررسی شوند و یا اثر بخشی آن بر این متغیرها مورد پژوهش قرار گیرد. به والدین، کارکنان مدارس و معلمان توصیه می‌شود با توجه به اهمیت اشتیاق تحصیلی در موفقیت دانش‌آموزان هر چه بیشتر در تعمیق این مهم تلاش کرده و با تعامل مثبت و احترام متقابل بین هم‌سالان و تحکیم روابط بین فردی دانش‌آموزان به اشتیاق مؤثر تر آنها کمک کنند.

تشکر و قدردانی

در پایان از تمامی کسانی که به نوعی در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند کمال تشکر را داریم.

References

منابع

- آریزی، محسن و فولادچنگ، محبوبه (۱۴۰۱). رابطه امید به تحصیل با بهزیستی تحصیلی در دوران آموزش مجازی: بررسی نقش واسطه‌ای خودتنظیمی تحصیلی. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی*، ۱۵(۵۹)، ۹۳-۱۲۲
- اسرافیلی، هاجر؛ بشرپور، سجاد (۱۳۹۸). رابطه اعتیاد به بازی آنلاین با جو عاطفی خانواده_اشتیاق تحصیلی و سازگاری تحصیلی در دانش‌آموزان. *پژوهش در علوم توانبخشی*، ۱۵(۴)، ۲۰۴-۲۱۰
- امینی، شهین و سامانی، سیامک (۱۴۰۰). مدل علی حمایت‌های اجتماعی تحصیلی، مهارت‌های تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی. *فصلنامه مشاوره کاربردی* ۱۱(۱)، ۱-۲۰
- بابایی، شهلا؛ گل محمدنژاد بهرامی، غلامرضا؛ یاریقلی، بهبود و بهاری، پروین (۱۴۰۱). طراحی و توسعه پرسشنامه ثبات‌پذیری تحصیلی در بین دانش‌آموزان دوره ابتدایی. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی*، ۱۵(۵۹)، ۱۳-۳۵
- بخشی، منصوره؛ صادقی‌حسن‌آبادی، مجید، امامی‌جمعه، سیدمهدی (۱۳۹۸). خانواده در نظام حکمت عملی ابن‌سینا. *فصلنامه علمی انسان پژوهی دینی*، ۴(۱۵)، ۵-۲۴.

برزگرفروبی، مهدی؛ قدمپور، عزت‌اله؛ مرآتی، علیرضا و شفیعی، محمد (۱۴۰۱). تاثیر آموزش سخت روی بر نشانگان وانمودگرایی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی*، ۱۴(۵۶)، ۱۰۳-۱۲۲

بیان‌فر، فاطمه؛ پرتونزاد، نفیسه؛ موسوی طباطبایی، سیدموسی (۱۴۰۰). پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی براساس جو‌خانوادگی و حمایت تحصیلی در دانش‌آموزان: نقش میانجی هیجان تحصیلی، ۴(۱۸)، ۲۸-۱۶

بیان‌فر، فاطمه و ملکی، حسن (۱۳۹۸). برنامه درسی پنهان و بازده‌های عاطفی یادگیری. تهران: آبیژ. پورطالب، نرگس و واحدی، شهرام (۱۴۰۰). بررسی شاخص‌های روانسنجی پرسشنامه تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان با استفاده از تحلیل عامل تأییدی. *مجله روانشناسی*، ۳(۶۶)، ۳۷۳-۳۸۸

ترابی‌صائین، نسربین؛ لیوارجانی، شعله، آزموده، مسعود؛ رضایی، اکبر (۱۴۰۱). مقایسه تاثیر آموزش مهارت‌های زندگی و کاهش استرس مبنی بر ذهن‌آگاهی بر هوش هیجانی دانش‌آموزان دختر. *فصلنامه تعلیم و تربیت علمی*، ۱(۳۸)، ۲۸-۱۶.

چاوشی، منصوره‌سادات؛ یزدی، سیده‌منور؛ حسینیان، سیمین (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش مبتنی بر مدل بومی خانواده شادی محور بر عملکرد خانواده. *مطالعات زن و خانواده، پژوهشکده زنان دانشگاه الزهراء*، ۷(۱)، ۹۷-۱۱۵.

خروشی، پوران؛ نیلی، محمدرضا؛ عابدی، احمد (۱۳۹۳). رابطه «درگیری شناختی و عاطفی یادگیری» و «خودکارآمدی» دانش‌آموزان دانشگاه فرهنگیان اصفهان. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۷(۴)، ۲۲۹-۲۳۴.

دهقانی‌زاده، محمدحسین؛ حسین‌چاری، مسعود (۱۳۹۶). نشاط و ادراک آموزشی خانواده، خودکارآمدی تعاملی. *مجله آموزشی و مطالعاتی*، ۴(۷)، ۲۳-۴۵.

رستگار، احمد؛ حجازی، الهه؛ غلامعلی‌لواسانی، مسعود؛ قربان‌چهرمی، رضا (۱۳۹۰). باورهای هوش و پیشرفت تحصیلی ریاضی: نقش اهداف پیشرفت، درگیری شناختی و تلاش (آزمون مدل دوک). *پژوهش‌های روانشناختی*، ۱۲(۲)، ۳۴-۴۷.

سلیمانی، نادر؛ میرزایی، خداداد (۱۳۹۷). الگوی نقش مولفه‌های سرمایه‌های روانشناختی در رضایت از زندگی و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های پیام‌نور غرب استان اصفهان. *فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی*، ۱۲(۱)، ۱۲۵-۱۴۴.

سیف، محمدحسن؛ طالبی، سیف؛ درویشی، مریم (۱۳۹۹). ارائه مدل علی فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس کمال‌گرایی با نقش میانجی اهمال‌کاری تحصیلی و درگیری تحصیلی. *مجله بین‌المللی توانبخشی روانی/اجتماعی*، ۲۴(۴)، ۷۹۲۴-۷۹۱۳.

- سیف، علی‌اکبر؛ فرخی، سوسن؛ کیامنش، علیرضا (۱۳۹۸). مقایسه اثربخشی آموزش راهبرد یادگیری تجسم کردن و آموزش خود نظم دهی بر مهارت حل مسئله دانش‌آموزان پایه هفتم. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۷(۵۴)، ۲۳-۲۰.
- سعدی‌پور؛ اسماعیل (۱۳۹۶). تاثیر آموزش ذهن‌آگاهی بر حافظه کاری و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان. *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۲(۳)، ۵-۱۸.
- سهرابی، عنایت؛ حافظی، حسین؛ مرادی، کبری (۱۴۰۰). مقایسه سرمایه های روانشناختی، شادکامی و ذهن‌آگاهی دانش‌آموزان تیزهوش و عادی دبیرستان‌های پسرانه. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱(۱)، ۲۴۳-۲۱۵.
- عماد، سعید؛ آتش‌پور، حمید؛ ذاکر فرد، منیرسادات (۱۳۹۶). نقش تعدیلی ذهن‌آگاهی و پذیرش در پیش‌بینی بهزیستی روانشناختی بر اساس کمالگرایی دانشجویان. *پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت*، ۲(۳)، ۴۹-۶۶.
- عینی، پریا؛ کریمی، بهروز (۱۳۹۸). رابطه سبک‌های دلبستگی و خلاقیت هیجانی با سازگاری تحصیلی در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دختر. *پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ۱۰، ۳۰-۱۳.
- قدمی، غزاله؛ زارع، مریم؛ رحیمی، مهدی (۱۳۹۸). نقش ویژگی‌های شخصیتی و ابعاد محیط ارتباطی خانواده در درگیری تحصیلی با واسطه‌گری اشتیاق. *فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۲(۷)، ۶۸-۵۹.
- کاظمیان‌مقدم، کبری؛ مهرابی‌زاده، مهناز (۱۳۸۶). بررسی اثربخشی روش حساسیت زدایی منظم بر اضطراب امتحان و عملکرد تحصیلی. *فصلنامه اندیشه و رفتار*، ۵(۱)، ۱۶-۲۸.
- گلستانه، سیدموسی؛ سلیمانی، لیلا؛ دهقانی، یوسف (۱۳۹۶). رابطه سرمایه‌های تحولی و پیشرفت تحصیلی: با نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی. *دست‌آوردهای روان‌شناختی*، ۲۴(۱)، ۱۲۷-۱۵۰.
- مومنی، خدامراد؛ عباسی، مسلم؛ پیرانی، ذبیح؛ بیگیان کوله‌مرز، محمدجواد (۱۳۹۶). نقش هیجان‌پذیری و جو عاطفی خانواده در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان. *فصلنامه پژوهش در روانشناسی*، ۵(۸)، ۱۵۲-۸۹.
- ملانی، فاطمه؛ حجازی، مسعود؛ یوسفی افراشته، مجید؛ مروتی، ذکراه (۱۳۹۹). نقش میانجی ذهن‌آگاهی در رابطه بین اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۴۸(۱۴)، ۹۰-۷۵.
- میرزایی، الهام؛ شعیری، محمدرضا (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی الگوی درمانی کاهش استرس بر اساس ذهن‌آگاهی بر عواطف مثبت و منفی و نشانگان افسردگی. *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه مشهد*، ۱(۱)، ۸۶-۸۴.

- Amalia, R., & Latifah, M. (2019). Parental support, academic emotion, learning strategy, and academic achievement on first year student. *Journal of Family Sciences*, 4(1), 41-53.
- Arizi, M., & Fouladchang, M. (2022). The Relationship Between Academic Hope and Academic Well-Being During Virtual Education: Investigating The Mediating Role of Academic Self- Regulation. *Journal of Instructio and Evaluation*, 15(9). 93-122. [In Persian].
- Araaamlill t, I., Jooozz, M., aallu, J. S., & Pggiii .. S. (9999). "Stddnnt ggggemttt ddd its relatiioiii i witeerrly ii gh cchlll rroott". *Journal of Adolescence*, 32: 651-67
- Amini, SH., & Samani, S. (2021). Causal modeling of student social support, academic skills and academic self-efficac. *Biannual Journal of Applied Course*, 11(1), 1-20. [In Persian].
- Aini, P., & Karimi, B. (2018). The relationship between attachment styles and emotional creativity with academic adjustment in female master's degree students. *Research Institute of Humanities and Cultural Studies*, 10, 13-30. [In Persian].
- Babaei, SH., Golmohammadzade Bahrami, GH., Yarigholi, B., & Bahari, P. (2022). Designing and Developing a Questionnaire of Academic Stability among Elementary School Students. 15(59), 12-35. [In Persian].
- Bakhshi, M., Sadeghi hassanabadi, Majid., & Emami Juma, S. M. (2018). The family in Ibn Sina's system of practical wisdom. *Scientific Quarterly of Human Religious Studies*, 4(15), 5-24. [In Persian].
- Barzegar Bafrooi, M., GHadampour, E., Merati, A., & SHafiei, M. (2022). The Effect of the Hardiness Training on Imposter Syndrome and Academic Buoyancy of Students. 14(56), 103-122. [In Persian].
- Bayanfar, F., Partoejdd N, & Taaataaaee, S. M. (2222). eeedictigg Sdddt s' Academic Engagement Based on Academic Support and Family Emotional Climate. *The Mediating Role of Academic Emotions*. 18 (4), 16-28. [In Persian].
- Bayanfar, F., & Maleki, H. (2018). Hidden curriculum and affective payoffs of learning. Tehran: *Aizh*. [In Persian].
- Chavoshi, M. S., Yazdi, S. M., & Hosseinian, S. (2018). The effectiveness of education based on the native model of happiness-oriented family on family performance. *Women and Family Studies*, Women's Research Institute of Al-Zahra University, 7(1). 115-97. [In Persian].
- Dehghanizadeh, M. H., & Hosseinchari, M. (2016). Vitality and educational perception of the family, interactive self-efficacy. *Journal of Education and Studies*, 4(7), 23-45. [In Persian].
- Emad, S., Atashpour, H., & Zakerfard, M. (2016). Moderating Role of the Mindfulness and Acceptance in Predicting Psychological Well-Being based on

- Perfectionism in University Students. *Positive Psychology Research*, 3(7), 49-66. [In Persian].
- Esrafil, H., & Basharpour, S. (2019). The Correlation of Addiction to Online Games with Family Emotional Climate, Academic Longing, and Academic Adjustment in Student. *Research in rehabilitation sciences*. 15(3), 204-210. [In Persian].
- Golestane, S. M., Soleimani, L., & Dehghani, Y. (2016). The relationship between transformational capital and academic achievement: with the mediating role of psychological capital. *Psychological Achievements*, 24(1), 127-150. [In Persian].
- Ghadami, G., Zare, M., & Rahimi, M. (2018). The role of personality traits and the dimensions of the family communication environment in academic conflict with the mediation of passion. *Quarterly Journal of Research in Educational and Virtual Learning*, 2(7), 59-68. [In Persian].
- Hill, N. E., & Crfft S. A. ())))) aarnnt-school involvement and school performance: Mediated pathways among socioeconomically comparable African American and Euro- Amrriaan fmmilie””. *Journal of Educational Psychology*, 95:74-83
- Hrrris, BHH(9999). “A cii ld with ADHD, convergences of Rorschach data and aae mtt erill .. *Journal of Infant, child, and adolescent psychotherapy*. 5: 499-517
- Johnson, S. R., & Stage, F. K. (2018). Academic engagement and student success: Do high-impact practices mean higher graduation rates? *Journal of Higher Education*, 89(5), 753.
- Kabat-Zinn, J. (2002). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10, 144-156
- Khorushi, P., Nili, M. R., & Abedi, A. (2013). The relationship between "cognitive and emotional engagement of learning" and "self-efficacy" of Farhangian University of Isfahan students. *Education Strategies in Medical Sciences*, 7(4), 234-229. [In Persian].
- Kazemian Moghadam, K., & Mehrabizadeh, M. (2007). Investigating the effectiveness of regular desensitization method on exam anxiety and academic performance. *Thought and Behavior Quarterly*, 5(1), 16-28. [In Persian].
- Lsrson, R. W., & Wll krr, KCC (3313). IDll mmmss ff rrccti:: Caalleggss to program quality encountered by youth program leaders. *American Journal of Community Psychology*, 45: 338-349
- Miller, R.B., Greene, B.A., Montalvo, G.P., Ravindran, B. & Nichols, J.D. (1996). ggggggemttt in ccddmnic wrk: Tee role of laarii gg glll s, futtre consequences, pleasing others, ddd eereevdd iii lity.. *Contemporary Educational Psychology*, 21: 388-422.
- Martinzz, I. M., Ysss eef-Morgan, C. M., Chambel, M. J., & Marques-Pinto, A. (2020). Antecedents of academic performance of university student's academic

- Saif, A. A., Farrokhi, S., & Kiamanesh, A. (2018). Comparing the effectiveness of visualizing learning strategy training and self-regulation training on the problem solving skills of seventh grade students. *Education strategies in medical sciences*, 7(54), 2-23. [In Persian].
- Saadipour, E. (2016). The effect of mindfulness training on students' working memory and academic enthusiasm. *Research in school and virtual learning*, 2(3), 5-18. [In Persian].
- Sohrabi, E., Hafizi, H., & Moradi, K. (1400). Comparison of psychological capitals, happiness and mindfulness of gifted and normal students in high schools for boys. *Educational and educational studies*, 1(1), 215-243. [In Persian].
- Torabi Saelin, N., Livarjani, Sh., Azmoudeh, M., & Rezaei, A. (2022). Comparing the impact of life skills training and stress reduction based on mindfulness on the emotional intelligence of female students. *Education and Science Quarterly*, 1(38), 16-28. [In Persian].
- Urdan, T., & Bruchmann, K. (2018). Examining the academic motivation of a diverse student population: A consideration of methodology. *Educational Psychologist*, 53(2), 114-130.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی